

Story

Lisabonas līgums padziļināti: kā ES likumdevēji deleģē pilnvaras

Lai izvairītos no ES likumdevēju pārliedzes noslogošanas ar tehniskiem smalkumiem un niansēm, Lisabonas līgums ir ieviesis jaunu „deleģēto lēmumu” sistēmu. Tā ļaus Eiropas Komisijai papildināt un precizēt ES tiesību aktus — ar noteikumu, ka šādas pilnvaras noteiktas attiecīgajā tiesību aktā un ka pieņemtie lēmumi neaizskar Parlamenta un Padomes pieņemto likumu kodolu. Tādējādi pienākušas beigas „komitoloģijas” ērai, solot vairāk demokrātijas un pārredzamības, kā arī uzlabotu likumdošanu.

Jaunā sistēma aizstāj „komitoloģiju” — procedūru, kurā ES dalībvalstu ekspertu veidotas tehniskas komitejas pieņēma lēmumus, kas piešķirta galējo veidolu ES likumiem. Šī sistēma regulāri izpelnījās kritiku dēļ tās tehnokrātiskajām procedūrām un pārredzamības trūkuma.

„Lisabonas līguma stāšanās spēkā ir nesusi radikālas pārmaiņas — veco komitoloģijas sistēmu nomaina jauns tiesisks ietvars, kurā iekļauti deleģēti un īstenojoši lēmumi,” skaidro Parlamenta Juridisko jautājumu komitejas referents Jozefs Šajers (Eiropas Tautas partijas grupa, Ungārija). „Ieviešot tiesību normu hierarhiju, tiek stiprināta Savienības demokrātiskā būtība un racionalizēts tās tiesiskais regulējums.”

„Šo pārmaiņu sekas ir ievērojamas, jo Eiropas Parlaments ir sasniedzis vēsturisku briedumu, iegūstot līdztiesīgu pozīciju ar Padomi,” turpina deputāts.

J.Šajers uzskata, ka deleģēšanu var uzskatīt par instrumentu likumdošanas procesa uzlabošanai. „To veic, lai saglabātu tiesību aktu vienkāršumu un arī nodrošinātu iespēju tos papildināt un atjaunināt bez nepieciešamības īstenojot vairākkārtējas likumdošanas procedūras, vienlaikus ļaujot likumdevējam saglabāt savas galīgā lēmēja pilnvaras un atbildību.”

„Komitoloģija” soli pa solim

Tāpat kā vairumā valstu sistēmu, arī ES likumdevējs var deleģēt īstenošanas pilnvaras izpildvarai. Kad ES Padome (dalībvalstu ministri) un Eiropas Parlaments pieņem jaunu tiesību aktu (piemēram, direktīvu), tiek izveidots tiesisks ietvars tālākiem pasākumiem, nosakot mērķus un laikposmu, kad tie jāveic. Bieži vien tomēr vēl jāprecizē dažādas detaļas (piemēram, jāsagatavo pielikumi vai vielu un produktu saraksti).

Lai neuzkrautu likumdevējiem lieku nastu un lai tiesību akti tiktu pielāgoti praktiski, šī detaļu precizēšana tika uzticēta Eiropas Komisijai. Tomēr, tā kā ES dalībvalstis vēlējas saglabāt kontroli pār lēmumu pieņemšanu, Komisijai bija jāstrādā kopā ar dalībvalstu ierēdņiem dažnedažādās komitejās. Šī lēmumu pieņemšanas pilnvaru deleģēšanas sistēma kļuva zināma kā „komitoloģija”.

Ceļā uz reformām

Komitoloģijas sistēma, kas tika ieviesta 1960.gados, lai īstenotu Kopējo lauksaimniecības politiku, vēl pavisam nesen Parlamentam bija atvēlējusi tikai ļoti ierobežotu lomu. Lai gan Parlaments bija viens no likumdevējiem, tam nebija tādas pašas tiesības kā Padomei tikt pienācīgi informētam un apstrīdēt vai pat bloķēt komitoloģijas lēmumus.

Komitoloģijas vājā vieta bija pārredzamības trūkums un sarežģītība — lēmumus pieņēma simtiem komiteju, taču par to sanāksmēm bija pieejama ļoti trūcīga informācija. Plašu likumdošanas pilnvaru deleģēšana komitejām, kuras veidoja ierēdņi, daudzu acīs bija pierādījums ES „demokrātiskajam deficītam”, ņemot vērā, ka „tehniska” likumu īstenošana bieži prasa politiski jūtīgu jautājumu risināšanu.

Pietuvošanās galamērķim

Gadu gaitā, Parlamenta pilnvarām paplašinoties, tas sāka pieprasīt stingrākas pozīcijas sistēmā. 1999.gadā tika uzlabotas Parlamenta tiesības tikt informētam par komitoloģijas lēmumiem un piekļuve dokumentiem, taču deputāti joprojām uzskatīja, ka nepieciešamas tālākas reformas.

2006.gada jūnijā tika noslēgta jauna vienošanās par „regulēšanas procedūru ar pārbaudi”. Tā nodrošināja Parlamentam labāku pārskatu un veto tiesības pār Eiropas Komisijas veiktajiem likumu īstenošanas pasākumiem, ja tie balstījās uz Parlamenta un Padomes kopīgi pieņemtiem tiesību aktiem. Vienošanās tomēr paredzēja tikai tiesības vai nu pieņemt vai noraidīt ierosināto pasākumu, taču ne to grozīt.

Lisabonas līgums: finiša sprints

Lisabonas līgums atklāj jaunu deleģētās lēmumu pieņemšanas laikmetu. Saskaņā ar līgumu pilnvaru deleģēšana Komisijai būtu jāpakļauj ierobežojumiem un prasībām, kā arī kontroles mehānismiem. Kā norādīts Šajera ziņojumā, katra deleģēšanas gadījuma mērķi, saturs, apjoms un ilgums „skaidri un precīzi” jādefinē attiecīgajā tiesību aktā.

EP Juridisko jautājumu komitejas ziņojums, par kuru Parlaments balsos aprīļa plenārsesijā, pievēršas tādiem jautājumiem kā Komisijas deleģēto pilnvaru izmantojuma kontroles iespējas, Eiropas Parlamenta tiesības noraidīt un atsaukt lēmumus, deleģēto pilnvaru ilgums un atjaunošana, kā arī nepieciešamība panākt Kopēju saprašanos starp institūcijām par zināmiem praktiskiem aspektiem.